

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.75>

УДК 336.14:378

*С. В. Пасічний,
аспірант, Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9023-7374>*

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

*S. Pasichnyi,
Postgraduate student, The State University of Trade and Economics*

FORMATION OF BUDGET REVENUES IN INSTITUTIONS OF PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION

У статті проведено аналіз фінансового забезпечення освіти в Україні у період з 2018 по 2024 рік і головна увага приділена закладам фахової передвищої освіти. Розглянуто державний та місцевий бюджет, як основні джерела фінансування закладів фахової передвищої освіти. Проаналізовано динаміку видатків державного бюджету на фахову передвищу освіту, включаючи загальний і спеціальний фонди, та їхню частку в загальному обсязі надходжень у фахових коледжах. Досліджено фінансове забезпечення за програмно-цільовим методом фінансування та бюджетні паспорти коледжів, які фінансуються Міністерством освіти і науки України, під

головуванням якого знаходиться переважна кількість закладів фахової передвищої освіти. На основі отриманих даних визначено проблемні моменти розвитку фахової передвищої освіти в Україні.

The article analyzes the financial provision of education in Ukraine in the period from 2018 to 2024 and focuses on institutions of professional higher education.

Today, professional higher education institutions are actively working to update the educational process to train specialists who will be successful in a dynamic world. This involves the introduction of modern teaching technologies, the development of innovative curricula, and the improvement of the digital competence of teachers and students. This approach allows us to train specialists who have not only theoretical knowledge but also practical skills necessary to work in various fields of activity.

In order to successfully achieve the above goals of high-quality education and training of competitive specialists, professional higher education institutions need sufficient funding. These funds will not only improve the material and technical base and salaries, but also stimulate research activities aimed at solving current problems in the industry and developing innovative approaches to education.

The state and local budgets are considered as the main sources of financing of professional higher education institutions. The dynamics of state budget expenditures on professional higher education, including general and special funds, and their share in the total amount of revenues in professional colleges are analyzed. The financial support by the program-targeted method of financing and budget passports of colleges funded by the Ministry of Education and Science of Ukraine, which is in charge of the vast majority of institutions of professional higher education, are studied. Based on the data obtained, the problematic aspects of the development of professional higher education in Ukraine are identified.

The analysis of the formation of financial support was carried out through the study of statistical and operational data on the functioning of institutions of professional higher education in the educational sector of Ukraine is an important aspect for understanding the trends of its development, the needs that exist today, and the nature of the problems that may affect the concept of its development. This approach makes it possible to assess the amount of work that needs to be done to further improve this level of education.

Ключові слова: *фінансове забезпечення, фінансування, заклад фахової передвищої освіти, фаховий коледж, державний бюджет, місцевий бюджет, бюджетна програма, програмно-цільовий метод.*

Keywords: *financial support, financing, institution of professional higher education, professional college, budget financing, local budget, budget program, program-targeted method.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аналіз формування фінансового забезпечення через дослідження статистичних та оперативних даних функціонування закладів фахової передвищої освіти в освітній сфері України є важливим аспектом для розуміння тенденцій її розвитку, потреб, які існують сьогодні, сутності проблем, що можуть вплинути на концепцію її розвитку. Такий підхід дає можливість оцінити об'єми роботи для подальшого вдосконалення зазначеної ланки освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансове забезпечення фахових коледжів базується на нормах чинного законодавства, які визначаються у законах України та інших нормативно-правових актах. Низка науковців у своїх працях приділяли увагу проблемам фінансування освіти, серед них Анісімова О. Ю., Боголіб Т. М., Ватаманюк-Зелінська У. З., Ситник Н. С., Стасишин А. В., Сумбаєва Л.П., Круглякова В. В., Нурієва В. Р., Чугунов І. Я., Юрій С. І. та інші.

Серед публікацій найчастіше розглядають питання вищої і професійно-технічної освіти, не приділяючи достатньої уваги закладам фахової передвищої освіти, як окремої самодостатньої ланки в освітній галузі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз статистичних та оперативних даних формування фінансового забезпечення закладів фахової передвищої освіти.

Викладення основного матеріалу дослідження. Прийняття Закону України «Про фахову передвищу освіту» у 2019 році стало знаковим кроком у розвитку системи професійної підготовки в Україні. Цей нормативний акт сприяв формуванню самостійної галузі освіти, надавши закладам фахової передвищої освіти значну автономію. Коледжі отримали можливість самостійно визначати напрямки свого розвитку, адаптувати навчальні програми до потреб ринку праці та впроваджувати інноваційні освітні технології. Така трансформація відкрила нові перспективи для підготовки висококваліфікованих фахівців, які відповідають вимогам сучасного суспільства.

Зараз заклади фахової передвищої освіти активно працюють над оновленням освітнього процесу, щоб готувати фахівців, які будуть успішними в динамічному світі. Це передбачає впровадження сучасних технологій навчання, розробку інноваційних навчальних програм та підвищення рівня цифрової компетентності викладачів і студентів. Такий підхід дозволяє готувати фахівців, які володіють не лише теоретичними знаннями, а й практичними навичками, необхідними для роботи в різних сферах діяльності.

Розвиток фахової передвищої освіти є невід’ємною частиною стратегії України щодо забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та досягнення цілей сталого розвитку [15].

Для успішного досягнення вищезазначених цілей щодо високої якості освіти та підготовки конкурентоспроможних фахівців закладам фахової передвищої освіти необхідне достатнє фінансування. Ці кошти дозволять не лише покращити матеріально-технічну базу та оплату праці, а й стимулювати

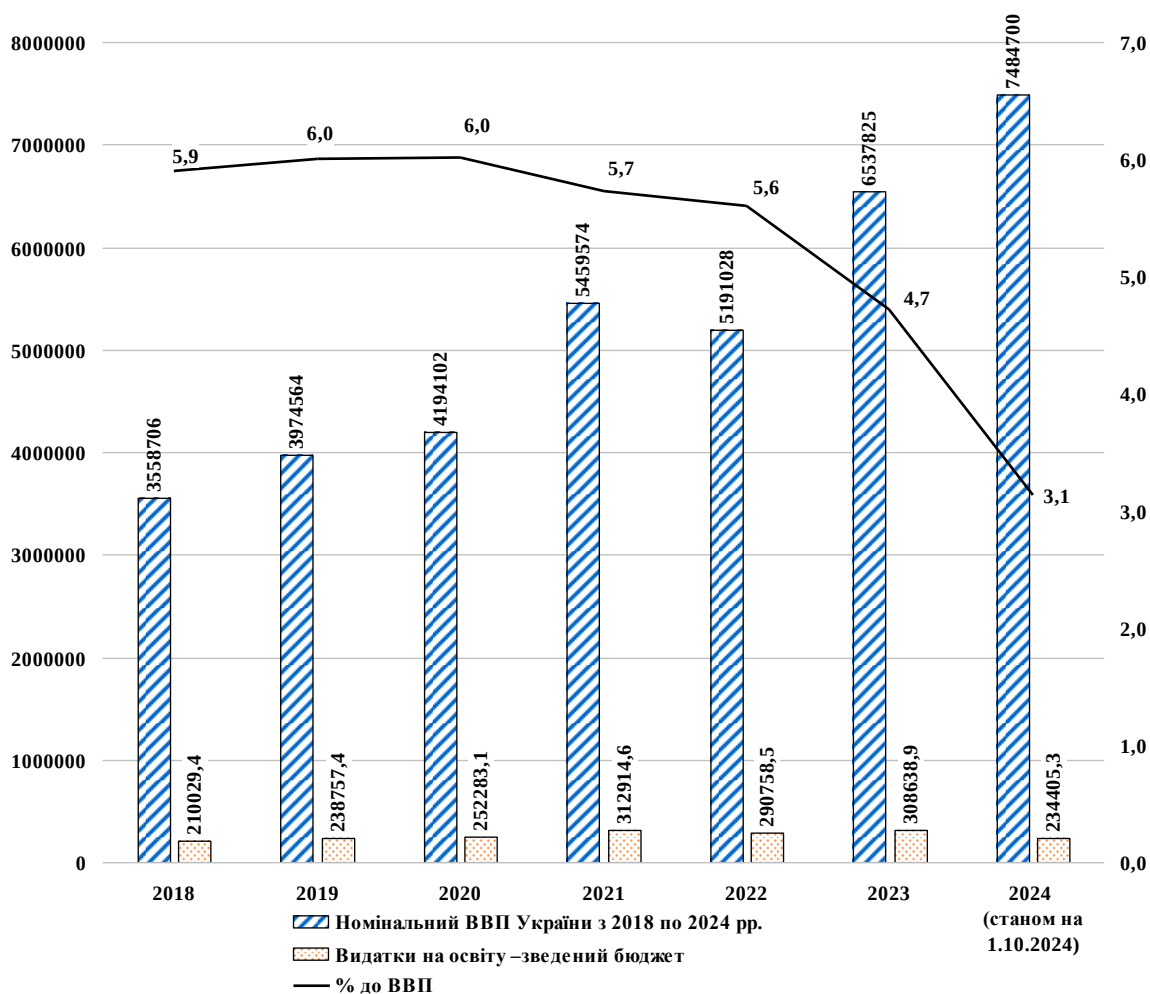
дослідницьку діяльність, спрямовану на розв'язання актуальних проблем галузі та розробку інноваційних підходів до навчання.

Ватаманюк-Зелінська У. З. у тандемі з іншими науковцями зазначають, що фінансування освіти повною мірою впливає на її ефективність, зокрема і на якість освітніх послуг, що надаються навчальними закладами. Фінансове забезпечення з боку держави є одним із напрямів реалізації бюджетної політики у сфері освіти [2].

У підручнику «Фінанси підприємств» за редакцією А. М. Поддєрьогіна, описане поняття про фінансовий стан підприємства, а саме «...- це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [12]. Застосовуємо дане твердження на опис фінансового стану закладів фахової передвищої освіти (коледжів) – це динамічний показник, який відображає стан його фінансового забезпечення для виконання своїх освітніх завдань. Він формується під впливом різних факторів, таких як обсяги фінансування з державного чи місцевого бюджету, оплата навчання студентами, додаткові джерела доходів тощо та характеризується розподілом між різними напрямками діяльності (оплата праці, закупівля обладнання, стипендії тощо) та ефективністю їх використання.

З 1991 року Законом України «Про освіту» задекларовані обсяги фінансування освіти в Україні, а саме, що держава забезпечує бюджетні асигнування на освіту у розмірі, не меншому 10 відсотків національного доходу, а починаючи з 2017 року цей показник зменшився і становив вже 7 відсотків валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством [14].

Проаналізуємо, яку частину державного бюджету витрачається на освіту порівняно з загальним обсягом економіки країни (Рис. 1).

**Рис. 1. Динаміка обсягів фінансування освіти у період 2018–2024 рр.
(млн. грн.)**

Джерело: сформовано автором на основі [11].

Дивлячись на рис. 1 спостерігаємо у період з 2018 по 2020 роки відсоток видатків на освіту тримався на рівні 6 відсотків, а от у період з 2021-2024 рр. вбачаємо загальну тенденцію до зменшення даного відсотку, досягаючи мінімуму у 2024 році, а саме 3,1 відсотка на кінець періоду (станом на 1.10.2024 року). Неодмінно цей показник збільшиться, але поки вбачається без тенденції до збільшення у відношенні до попередніх років. До негативних наслідків у досліджуваному періоді можемо віднести появу коронавірусної інфекції COVID-19 у 2020 році та воєнний стан країни з 2022

року по сьогоднішній день, що призвели до перерозподілу витрат на охорону здоров'я та оборону відповідно.

У грошовому вигляді частка витрат на освіту від загальних витрат витрат зведеного бюджету загалом відповідає коливанням частки витрат від ВВП, ми бачимо поступове збільшення з 2018 по 2021 роки, у 2022 році різке падіння і у 2023 році часткове збільшення, яке не досягає навіть розмірів фінансування 2021 року, що свідчить про відсутність стійких зрушень щодо позитивного розподілу витрат на освіту загалом. Додавши негативні коливання інфляційних процесів у країні, які зменшують реальну купівельну спроможність коштів, то зменшення фінансування освіти негативно впливає на фінансове забезпечення навчальних закладів, зокрема коледжів.

Також важливо зазначити, що графік відображає недостатність бюджетних коштів на фінансування освіти відповідно до чинного законодавства, а саме 7 відсотків від ВВП країни.

Далі проаналізуємо витрати саме на заклади фахової передвищої освіти (Табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка обсягів фінансування закладів фахової передвищої освіти в Україні у період 2018–2024 рр., (млн. грн.).

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 (станом на 1.10.2024)
Заклади фахової передвищої освіти	6771,0	7483,2	12112,8	15065,1	14883,4	14900,6	11364,0
% збільшення фінансування		10,5%	61,9%	24,4%	-1,2%	0,1%	-23,7%

Джерело: сформовано автором на основі [11].

Дивлячись на дані таблиці ми бачимо не рівномірне та не збалансоване збільшення витрат на ФПО у період до 2020 року і падіння до 2022 року та навіть зменшення у 2022 році. Дані показники відповідають загальним тенденціям щодо фінансування взагалі освіти в Україні у зв'язку з воєнними діями на території України, які продовжуються і по сьогодні.

Ключовою умовою успішної роботи для фахових коледжів є чітко визначені правила та умови формування їхнього фінансового забезпечення. При цьому важливо розуміти, що основним чинником, що впливає на їх фінансування, є їхня форма власності. Так, відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» фінансування закладів фахової передвищої освіти державної форми власності здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, комунальної форми власності – за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів, приватної форми власності – засновниками та з інших джерел, не заборонених законодавством. Крім того, у межах компетенції та відповідно до законодавства центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки формує та затверджує обсяги фінансування з державного бюджету, у тому числі за рахунок освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, для здобуття повної загальної середньої освіти у закладах, що передані на фінансування з місцевих бюджетів, комунальних закладах та приватних закладах фахової передвищої освіти [13]. Варто зауважити, що державна політика в освіті спрямована на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх громадян, як у державних, так і в приватних закладах, оскільки вони теж формують мережу закладів освіти та надають послуги громадянам. Але, зважаючи на обмежені ресурси державного бюджету, вважаємо за необхідне відмовитися від практики фінансування повної загальної середньої освіти у приватних закладах фахової передвищої освіти, адже всі витрати має нести засновник, яким не є, в даному контексті, держава.

Для початку проведення аналізу фінансування закладів фахової передвищої освіти визначимо їх кількість та форму власності станом на 2024 рік (Рис. 2).

З даної діаграми ми бачимо, що станом на 2024 рік заклади фахової передвищої освіти розподілились на 418 державної, з яких лівова частка закладів, а саме 404 належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України, 163 комунальної та корпоративної та 103 приватної форми власності.

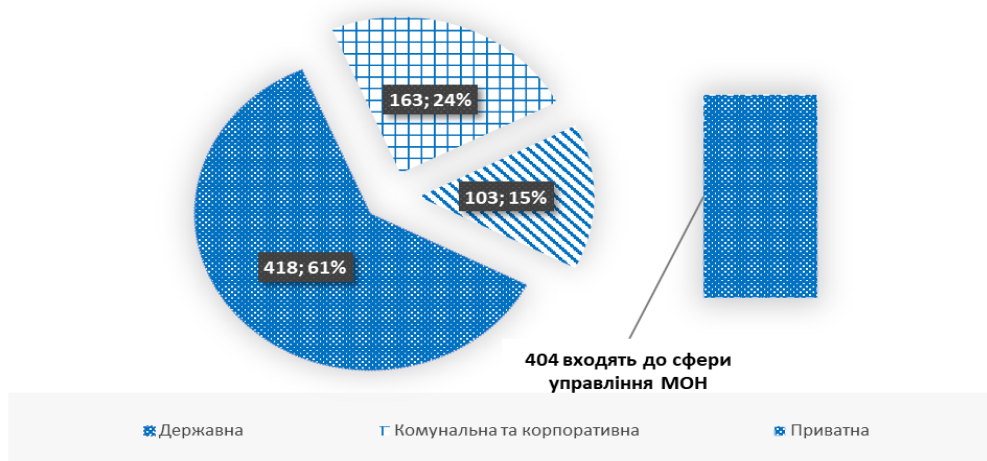

Рис. 2. Кількість закладів фахової передвищої освіти в Україні за формами власності станом на 2024 рік

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Вважаємо за доцільне зробити аналіз доходів закладів фахової передвищої освіти оснований на порівнянні фінансування за бюджетними програмами коледжів підзвітних МОН. Так як, обсяг фінансування у закладах фахової передвищої освіти незалежно від їх форми власності та джерел фінансування надання фахової передвищої (державний бюджет, місцеві бюджети, кошти фізичних або юридичних осіб) повинен однаково забезпечувати покриття витрат, пов'язаних з наданням такої освіти, а саме на: оплату праці, нарахувань на оплату праці; оплату комунальних послуг та за спожиті енергоносії; матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу; інших витрат, безпосередньо або опосередковано пов'язаних з набором, навчанням та випуском здобувачів фахової передвищої освіти; підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників; капітальні видатки (в обсязі, достатньому для виконання обов'язків засновника закладу фахової передвищої освіти у частині забезпечення утримання та розвитку матеріально-технічної бази заснованого ним закладу фахової передвищої освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов); виплату академічних стипендій (у тому числі іменних); виплату соціальних стипендій, іншого соціального забезпечення відповідно до державних пільг та гарантій для окремих

категорій здобувачів фахової передвищої освіти; виконання вимог законодавства у сфері охорони праці, протипожежної безпеки та цивільного захисту; придбання ліцензійного програмного забезпечення та підтримку його в актуальному стані; інших витрат, визначених законодавством, установчими документами або рішеннями засновника (засновників) закладу фахової передвищої освіти [13].

Фінансування фахових коледжів (відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів), що підпорядковані та фінансуються МОН у досліджуваній період з 2018 по 2024 роках здійснювалось за рахунок використання програмно-цільового методу розподілу бюджетних коштів у рамках таких бюджетних програм: до 2018 року коледжі фінансувалися за окремою БП КПКВК 2201150 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики», а починаючи з січня 2018 року було ліквідовано дану бюджетну програму у зв'язку зі зміною системи фінансування державних технікумів, коледжів та прирівняних до них училищ.

За інформацією Міністерства освіти і науки України на виконання статті 24 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» (№ 2246-VIII) 142 державних вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації (141 заклад освіти, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки, та Київське державне хореографічне училище Міністерства культури України), визначених додатком 10 до цієї статті, було передано на фінансування з обласних бюджетів та бюджету м. Києва: оплата послуг з виконання доведеного у попередні роки державного замовлення здійснювалася за рахунок освітньої субвенції, додаткової дотації та фінансування з обласних бюджетів та бюджету м. Києва [15]. У 2018-2019 роках заклади, які були структурними підрозділами університетів і академій були передані на фінансування за рахунок та в межах коштів, передбачених для підготовки кадрів у закладах вищої освіти III-IV рівнів акредитації, а саме за БП КПКВК 2201160 «Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики», стипендіальне забезпечення виплачувалося за БП КПКВК

2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів», а також у 2019 році 2 заклади фінансувалися за окремою БП КПКВК 2201420 «Підготовка кадрів Подільським спеціальним навчально-реабілітаційним соціально-економічним коледжем та Харківським державним соціально-економічним коледжем». Починаючи з 2020 року та по цей день фахові коледжі, які є відокремленими структурними підрозділами вищих навчальних закладів та підзвітні МОН виокремили на окрему бюджетну програму КПКВК 2201420 «Підготовка кадрів закладами фахової передвищої освіти», а також змінила назву БП КПКВК 2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти». У 2021, 2022 та у 2024 роках діяла БП КПКВК «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти» за якою заклади мали отримувати кошти на видатки розвитку, а саме для заходів щодо виконання капітального ремонту закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Далі проаналізуємо вищевказані паспорти бюджетних програм (Табл. 2 та 4).

Таблиця 2. Аналіз фінансового забезпечення ЗФПО, що фінансуються МОН на основі паспортів бюджетних програм за період 2018-2024 (станом на 01.10.2024) роках (тис. грн.)

БП КПКВК	Роки	Кіл-сть ЗФПО	Заг. фонд	Спец. фонд	РАЗОМ	Відсоток забезпечення фінансування м, %		Витрати на 1 приведенного студента		Середньорічна кількість студентів денної форми навчання		Середньорічна кількість студентів заочної форми навчання		Розрахунковий (приведений) контингент	
						З.ф.	С.ф.	З.ф.	С.ф.	З.ф.	С.ф.	З.ф.	С.ф.	З.ф.	С.ф.
2201160*	2018	275	674358,9	0	674358,9			6047,9	0	110820	30350	6830	12220	111503,0	31572
2201160*	2019	272	2708762,8	605220,5	3313983,3	81,7%	18,3%	23291,2	21039	115605,7	27726,6	6941,4	10400	116299,8	28766,6
2201420**	2019	2,0	24281,6	1300,0	25581,6	94,9%	5,1%	64958	8280	373	99	8	109	373,8	109,9
2201420	2020	275	3842837,8	1026230	4869067,8	78,9%	21,1%	33544,3	21215,7	113868	27626,6	6920,4	10281	114560,0	28654,7
2201420	2021	273	4651996	895500	5547496,0	83,9%	16,1%	41356,2	16968,8	111756	29008	7298,4	10589	112485,8	30066,9
2201420	2022	272	5037138,2	951021	5988159,2	84,1%	15,9%	44828	18020,9	111636	29008	7298,4	10589	112365,8	30066,9
2201420	2023	270	4080082	1141123	5221205,0	78,1%	21,9%	38084	16495,6	106435	33719	6987	8689	107133,7	34587,9
2201420	2024	268	4779535	1140296	5919830,8	80,7%	19,3%	43259	29394,6	109759	38008,6	7274	7840,2	110486,4	38792,6

*За БП КПКВК 2201160 у 2018-2019 роках було самостійно вираховано автором орієнтовні обсяги фінансування ЗФПО у розрахунку витрат на 1 приведенного студента до приведенного контингенту студентів у закладах.

**За БП КПКВК 2201420 «Підготовка кадрів Подільським спеціальним навчально-реабілітаційним соціально-економічним коледжем та Харківським державним соціально-економічним коледжем» паралельно у 2019 році фінансувалися лише два заклади.

Джерело: сформовано автором на основі [7].

За даними таблиці 2 бачимо, що середній відсоток забезпечення фінансуванням у закладах ФПО становить 81% за загальним та відповідно 19% за спеціальним фондом державного бюджету. Дані показники без врахування 2018 року, так як у паспорті бюджетної програми на відповідний рік не вказувалася розбивка обсягів фінансування загалом на ЗФПО та витрат на 1 приведенного студента, що унеможлиблює вирахувати обсяг фінансування за спеціальним фондом. Дані 2019 року були вираховані за допомогою розрахунку шляхом множення показників паспорта, а саме: витрат на 1 студента, приведенного контингенту студентів закладів у розрахунку на 12 місяців [17]. Також вважаємо не доцільно брати до обрахунку загального середнього відсотку дані 2019 року за БП 2201420 «Підготовка кадрів Подільським спеціальним навчально-реабілітаційним соціально-економічним коледжем та Харківським державним соціально-економічним коледжем», адже високий відсоток (94,9%) забезпечення за загальним фондом обумовлюється специфікою роботи та інклюзивністю даних закладів, де здобувають освіту студенти з обмеженими фізичними можливостями, які забезпечуються стипендією та знаходяться на державному утриманні (безкоштовне навчання, чотирьохразове харчування, проживання в гуртожитку, цілодобова медична допомога).

На основі таблиці 2 побудуємо діаграму (Рис. 3).

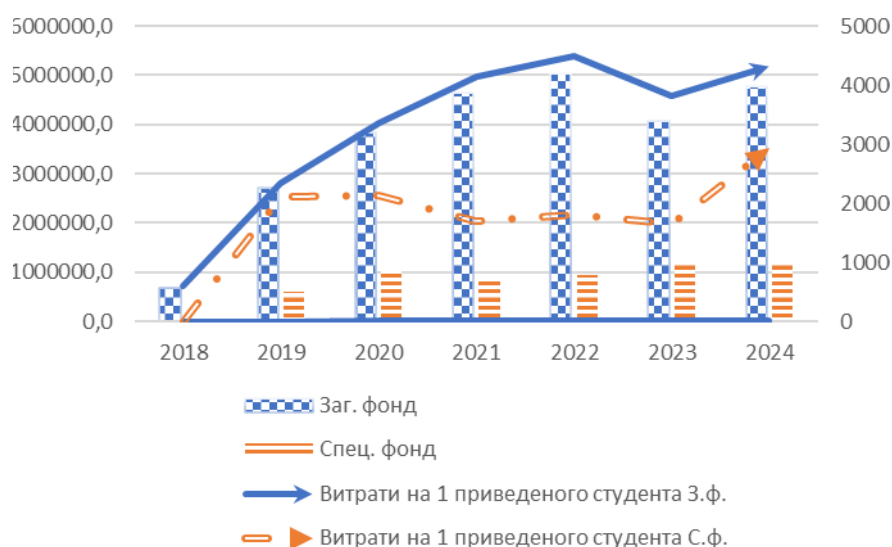

Рис. 3. Співвідношення обсягів фінансування та витрат на одного приведенного студента

Джерело: сформовано автором на основі паспортів БП [7].

Дана діаграма (рис.3) графічно відображає збільшення фінансування за рахунок загального фонду починаючи з 2018 по 2022 рік, та зменшення його відповідно у 2023 році. З 2024 року тримається тенденція до збільшення фінансування, яке ще не досягло рівня 2022 року. При цьому відбувалося зменшення кількості закладів з 275 до 268 одиниць у періоді з 2018 по 2024 рік. Вартість витрат на 1 приведенного студента за загальним фондом відображає тотожність до обсягів наданого фінансування. Це може свідчити про збільшення державної підтримки фахової передвищої освіти за рахунок державного бюджету, яка перебуває в постійній трансформації.

А от з витратами за рахунок спеціального фонду ситуація відрізняється. У 2019 році витрати на навчання 1 приведенного студента майже відповідали витратам за загальним фондом і становила 21039 грн. проти 23291,2 грн. за загальним фондом. Надалі тенденція стосовно витрат на 1 приведенного студента за рахунок спеціального фонду критично не змінювалась до 2023-2024 років. Це свідчить про малу зацікавленості студентів вчитися за кошти фізичних осіб у закладах фахової передвищої освіти, відповідно цього ціна на платні послуги залишалась сталою. Але дана тенденція змінилася починаючи з 2023 року і у 2024 року продовжила зростати. Відповідно до заяв чиновників МОН дане збільшення залучення студентів за кошти фізичних осіб саме за денною формою може бути причиною ухилення від мобілізаційних процесів в Україні [8].

Крім того, проаналізувавши бюджетні запити подані МОН до Міністерства фінансів України щодо збільшення доведеного граничного обсягу коштів загального фонду бюджету за БП КПКВК 2201420 за останні 4 роки (Табл. 3).

Таблиця 3. Необхідне додаткове збільшення граничного обсягу коштів загального фонду державного бюджету у ЗФПО (МОН) за БП 2201420 (тис. грн.)

	2020	2021	2022	2023
на забезпечення у повному обсязі надбавками за престижність педагогічної праці педагогічним працівникам	816260,7	771970,7	220507	1044107,2
на забезпечення у повному обсязі розрахунків за комунальні послуги та спожиті енергоносії без утворення кредиторської заборгованості	32082,2	43343,2	213109,1	259997,2
на забезпечення у повному обсязі матеріальної допомоги дітям сиротам, безкоштовного харчування курсантів та інших категорій здобувачів фахової передвищої освіти	15719,7	17568,5	12276,7	13079,5
видатки споживання	1137,3	0	70000	100000
видатки розвитку	0	143000	300000	200000
видатки на навчання здобувачів освіти, які були зараховані на навчання за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб і переведені на навчання за кошти державного бюджету	0	0	0	575157
РАЗОМ	865199,9	975882,4	815892,8	2192341

Джерело: сформовано автором на основі [7].

Таблиця 3 показує про недостатність фінансування у закладах фахової передвищої освіти. Переважає брак видатків на оплату праці, а саме на виплату надбавки за престижність педагогічної праці, адже заробітні плати вкрай малі і вважаємо не привабливі для залучення нових педагогічних кадрів, від чого страждає як і престижність фахової передвищої освіти, так і освіти в цілому. Також необхідно відмітити недостатній рівень коштів на соціально захищені статті, такі як, матеріальна допомога дітям сиротам та харчування курсантів та інших категорій здобувачів. Достатній рівень фінансування таких статей видатків є важливою складовою розвитку не лише освіти, а і країни загалом, адже дотримання державою соціальних норм закладено у Бюджетному кодексі та Конституції України [1, 4].

Видатки розвитку вкрай важливі для сталого функціонування та привабливості закладу для громадськості були виділені лише одноразово у

розмірі 30 млн. грн. у 2020 році, згідно Закону України «Про державний бюджет України на 2020 рік».

Варто додати, що видатки розвитку надалі планувалися за іншою бюджетною програмою БП КПКВК 2201140 «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти». Проаналізувавши дану бюджетну програму виявлено, що у 2021 році із закладених у паспорті 250 млн. грн. за загальним фондом державного бюджету було отримано лише 23 млн. грн. закладами фахової передвищої освіти [9]. У 2022 році скорочено повністю (постанови КМУ від 10.03.2022 № 245 «Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету»), а у 2023 р. взагалі не було заплановано фінансування цієї бюджетної програми. У 2024 році із запланованих 500 млн. грн. на заклади фахової передвищої та вищої освіти вже скорочено 53,4 млн. грн. на заходи фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони». Тому, постійно закладена потреба у видатках розвитку на заклади фахової передвищої освіти, які відзначені у таблиці 3 є, на нашу думку, обґрунтованою і доцільною. Адже такі видатки не можуть підтримуватися лише спеціальним фондом фахових коледжів.

Далі проаналізуємо більш докладно напрями використання коштів у фахових коледжах (МОН) за спеціальним фондом (Табл. 4).

Таблиця 4. Напрями використання бюджетних коштів спеціального фонду у закладах ФПО (МОН) у 2018-2024 (станом 01.10.2024) роках (тис. грн.)

Рік	Спеціальний фонд (Разом)	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності, утримання, облаштування, ремонт та придбання майна, модернізація (придбання) матеріальних цінностей, покриття витрат, пов'язаних з організацією збирання і транспортування відходів і брухту	Ремонтно-будівельні роботи на об'єктах закладів фахової передвищої освіти, придбання предметів і обладнання довгострокового користування
2018*	0	0	0	0
2019*	605220,5	0,0	0,0	0,0
2020	1026230	607930	368500	49800
2021	895500	510200	335500	49800
2022	951021	541832,4	356301	52887,6
2023	1141123	570549,5	375184,9	195388,6
2024	1140295,8	729837,2	355544,3	54914,3
Відсоток, %	100%	57%	35%	8%

**У паспортах за 2018 та 2019 роках окремою не зазначено обсягів асигнувань на фахову передвищу освіту. У 2019 році вираховано загальну цифру видатків за формулою приведенного контингенту.*

Джерело: сформовано автором на основі [7].

За таблицею 4 ми спостерігаємо, що спеціальний фонд закладів фахової передвищої освіти, який формується за рахунок коштів, одержаних за надання платних освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів (угод, контрактів) з юридичними і фізичними особами за виконання робіт, від реалізації продукції, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання тощо, добровільних грошових внесків, матеріальних цінностей, одержаних від підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, інших не заборонених законодавством надходжень, ділиться на такі напрями їх використання: підготовка кадрів (57%), організація додаткової (господарської) діяльності, утримання, облаштування, ремонт та придбання майна, модернізація (придбання) матеріальних цінностей, покриття витрат, пов'язаних з

організацією збирання і транспортування відходів і брухту (35%) та ремонтно-будівельні роботи на об'єктах закладів фахової передвищої освіти, придбання предметів і обладнання довгострокового користування (8%). Це свідчить про те, що більша частина дохідної частини фахового коледжу йде на виплату заробітної плати викладачам та обслуговуючого персоналу, забезпечення діяльності закладу і мізерний відсоток на відбудову та ремонт зношеного фонду закладів освіти.

Далі розглянемо БП 2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти», за якою виплачують академічні стипендії студентам (курсантам) (Табл. 5).

Таблиця 5. Аналіз виплати академічних стипендій у ЗФПО, що фінансуються МОН на основі паспорту бюджетної програми 2201190 за період 2018-2024 (станом на 01.10.2024) роках

БП КПКВК	Рік	Кіл- сть ЗФПО	Орієнтовне фінансове забезпечення ЗФПО, тис. грн	Середньорічна кількість стипендіатів за рахунок коштів бюджету у ЗФПО	Витрати на 1 приведеного студента	Питома вага стипендіатів у загальній кількості студентів денної форми навчання
2201190	2018	275	761658,7	48422	1310,8	45
2201190	2019	274	899075,8	51497	1454,9	45
2201190	2020	275	869838,8	45375	1597,5	45
2201190	2021	273	1069501,4	48456	1839,3	45
2201190	2022	272	1375444,8	44702	2564,1	40
2201190	2023	270	945780,8	32593,8	2418,1	32
2201190	2024	268	1306711,8	45734	2381	38,7

Джерело: сформовано автором на основі [7].

Варто зазначити, що паспорт БП 2201190 є спареним документом між закладами вищої та фахової передвищої освіти. Не визначено чіткої цифри фінансування у напрямках використання коштів і у визначені середньої вартості за навчання одного приведенного студента з розбивкою на вищу і фахову передвищу освіти, аспірантуру і докторантуру. Дані орієнтовного фінансування, а саме напрям використання бюджетних коштів на заклади

фахової передвищої освіти були вираховані за допомогою розрахунку шляхом множення показників паспорту, а саме: витрат на 1 приведенного студента, середньорічної кількості студентів у фахових коледжів у розрахунку на 12 місяців.

Відповідно до таблиці 5 бачимо, що відсоток стипендіатів з початку 2022 року був знижений від 45% до 40%, а в подальшому 2023 році – 32%, у 2024 році – 38,7%, що менше регламентованих норм 40-45%, відповідно до постанови КМУ від 12 липня 2004 р. № 882 «Питання стипендіального забезпечення». Дане скорочення відбулося у зв'язку з воєнними діями і перерозподілом значних коштів на обороноздатність країни, у 2023 році були скорочені видатки на дану бюджетну програму на 19% у порівнянні з 2022 роком [6]. Аналогічна ситуація і у 2024 році, де відсоток становить 38,7%, але до кінця поточного року може змінитися.

Витрати на одного приведенного студента не відображають реальної картини і, на нашу думку, несуть умовний характер, адже до розрахунку цього показника, крім стипендій студентам фахової передвищої освіти, включені стипендії студентам вищої освіти, аспірантів та докторантів, стипендія яких більша від мінімальної стипендії студентів фахової передвищої освіти у 5-7 разів. Хоча динаміка показує постійне збільшення витрат на 1 приведенного студента від 2018 по 2023 рік, з 2023 з падінням відсотку стипендіатів впали і витрати.

У грошовому виразі фінансове забезпечення загалом корелюється з середньорічною кількістю стипендіатів у досліджуваному періоді та має мінливий, несталий характер до збільшення. Від поступового збільшення видатків на стипендіальне забезпечення спостерігаються періоди спаду, а саме у 2020 та 2023 роках.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження показує, що фінансування закладів фахової передвищої освіти в Україні перебуває в кризовому стані через вплив воєнних дій та пандемії COVID-19. Недостатнє фінансування гальмує

розвиток цих закладів, ускладнює підвищення якості освітніх послуг, впровадження сучасних освітніх технологій та проведення у закладах довгоочікуваних капітальних ремонтів основних засобів. Темпи зростання видатків на фахову передвищу освіту нижчі, ніж загалом по освітній галузі в країні. Зниження відсотку стипендіатів через брак коштів веде до негативних настроїв у суспільстві. Фінансування з державного та місцевих бюджетів приватних закладів фахової передвищої вважаємо недоречним. Для більш якісного аналізу та планування фінансового забезпечення видатків державного бюджету для закладів фахової передвищої освіти варто вдосконалювати інформаційну, статистичну та оперативну бази, зокрема закладену до паспортів бюджетних програм. Розділення бюджетних програм вищої і фахової передвищої освіти на окремі сприятиме на нашу думку ефективнішому плануванню та контролю за використанням бюджетних коштів та досягненням поставлених цілей.

Література

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 1.10.2024).
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В. В. Бюджетний менеджмент : навчальний посібник. Львів : Видавництво «Магнолія», 2021. 511 с.
3. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 1.10.2024).
4. Кремень В. Фахова передвища освіта в умовах російської агресії: виклики і відповіді. Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2022 р. / Науково-методичний центр ВФПО. Київ, 2022. С. 8-14.
5. Мінфін пропонує скоротити видатки на студентські стипендії. URL: <https://osvita.ua/vnz/90656/> (дата звернення: 1.10.2024).

6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: Бюджет. URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta> (дата звернення: 1.10.2024).

7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: Роз'яснення МОН щодо скасування відстрочення для студентів після 30 років. URL: <https://mon.gov.ua/news/rozyasnennya-mon-shchodo-skasuvannya-vidstrochennya-dlya-studentiv-pislya-30-rokiv> (дата звернення: 1.10.2024).

8. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти (КПК 2201140). URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/arkhiv-2015-2022-rr/2021-rik/fond-rozvitku-zakladiv-fakhovoi-peredvishchoi-ta-vishchoi-osviti-kpk-2201140> (дата звернення: 1.10.2024).

9. Офіційний сайт Єдиної державної електронної бази з питань освіти: Реєстр суб'єктів освітньої діяльності: Заклади фахової передвищої освіти. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/fahova-peredvisha-osvita/> (дата звернення: 1.10.2024).

10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp> (дата звернення: 1.10.2024).

11. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.

12. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 1.10.2024).

13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 1.10.2024).

14. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 1.10.2024).

15. Про стан законодавчого забезпечення функціонування та розвитку закладів фахової передвищої освіти (що за установчими

документами мають статус вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації): Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16.05.2018 р. № 85. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36776.pdf> (дата звернення: 1.10.2024).

16. Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації: наказ Міністерства освіти і науки від 23.01.2014 № 60. Офіційний вісник України. 2014 р., № 14, с. 73.

17. Сисюк С., Хорунжак Н. Архітектура механізму фінансування освіти в сучасних умовах і шляхи рішення проблеми його альтернатив в обліку. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 1. С. 186-195.

18. Чугунов І.Я., Арістов Ю. Ю. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень. Sciences of Europe. 2020. № 53. С. 25-30.

19. Чугунов І.Я., Ігнатенко А.Б. Податок з доходів фізичних осіб у системі фінансово-економічного регулювання. Фінанси України. 2006. № 4. С. 3-14.

20. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. Budget policy of social development. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine “The Budget Code”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/lavs/show/2456-17#Text> (Accessed 1 October 2024).

2. Vatamanyuk-Zelinska, U.Z., Sytnyk, N.S., Stasyshyn, A.V. and Kruglyakova, V.V. (2021), *Biudzhethnyj menedzhment : navchal'nyj posibnyk* [Budget management: a study guide], Lviv: Magnolia Publishing House.

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “The Constitution of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 1 October 2024).

4. Kremen', V. (2022), "Professional higher education in the context of Russian aggression: challenges and responses", *Fakhova peredvyscha i profesijna osvita: teoriia, metodyka, praktyka*, October 21, pp. 8-14.

5. Osvita.ua (2023), "The Ministry of Finance proposes to cut spending on student scholarships", available at: <https://osvita.ua/vnz/90656/> (Accessed 1 October 2024).

6. Ministry of Education and Science of Ukraine (2024), "Budget", available at: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheth-ta-zakupivli/byudzheth> (Accessed 1 October 2024).

7. Ministry of Education and Science of Ukraine (2024), "Clarification of the Ministry of Education and Science on the abolition of deferment for students over 30 years old.", available at: <https://mon.gov.ua/news/rozyasnennya-mon-shchodo-skasuvannya-vidstrochennya-dlya-studentiv-pislya-30-rokiv> (Accessed 1 October 2024).

8. Ministry of Education and Science of Ukraine (2024), "The Fund for the Development of Institutions of Professional Higher and Higher Education (KPK 2201140).", available at: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheth-ta-zakupivli/byudzheth/arkhiv-2015-2022-rr/2021-rik/fond-rozvitku-zakladiv-fakhovoi-peredvishchoi-ta-vishchoi-osviti-kpk-2201140> (Accessed 1 October 2024).

9. Unified State Electronic Database on Education (2024), "Register of subjects of educational activity "Institutions of professional higher education", available at: <https://registry.edbo.gov.ua/fahova-peredvisha-osvita> (Accessed 1 October 2024).

10. Ministry of Finance of Ukraine (2024), "Gross domestic product (GDP) in Ukraine", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp> (Accessed 1 October 2024).

11. Podderyogin, A.M., Bilyk, M.D. and Buryak, L.D. (2006), *Finansy pidpryemstv* [Enterprise Finance], KNEU, Kyiv, Ukraine.

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On Professional Higher Education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (Accessed 1 October 2024).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “On Education”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 1 October 2024).

14. President of Ukraine (2019), Decree “On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030”, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (Accessed 1 October 2024).

15. Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Science and Education (2018), Solution “On the state of legislative support for the functioning and development of professional higher education institutions (which, according to their constituent documents, have the status of higher education institutions of I-II accreditation levels)”, available at: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36776.pdf> (Accessed 1 October 2024).

16. Ministry of Education and Science of Ukraine (2014), Order “On Approval of the Standard Staffing Standards for Higher Education Institutions of I-II Accreditation Levels”, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.14, p. 273.

17. Sysiuk, S. and Khorunzhak, N. (2021), “Architectonics of the mechanism of educational financing in modern conditions and ways of solving the problem of its alternative in accounting”, *Economic Analysis*, vol. 31(1), pp.186-195.

18. Chugunov, I.Y. and Aristov, Y. Yu. (2020), “Fiscal policy in the context of economic transformations.”, *Sciences of Europe*. vol. 53, pp. 25-30.

19. Chugunov, I.Y. and Ignatenko, A.B. (2006), “Personal income tax in the system of financial and economic regulation.”, *Finansy Ukrainy*, vol. 4. pp. 3-14.

20. Chugunov, I., Kaneva, T. and Pasichnyi, M. (2018), *Budget policy of social development*, Scientific Route, Tallinn, Estonia.

Стаття надійшла до редакції 07.01.2025 р.